

Coronado: een virus dat sluimerde om toe te slaan

Posted on 25 juli 2020 by J.M.C.M. Smarius

Coronado gaat over een sluipmoordenaar, die als een tornado over de wereld raast, daar miljoenen slachtoffers besmet, honderdduizenden doden veroorzaakt. En over het menselijk tekort in reacties.

Coronado is ook een stadje in Californië, maar daar heb ik het hier niet over.

Wanneer je boven de 80 bent, redelijk gezond, niet in een verzorgingshuis ten onder hoeft te gaan als gevolg van gebrek aan beschermingsmiddelen tegen vaak dodelijke besmettingen, en van Rutte vooral thuis moet blijven, heb je tijd genoeg om ontwikkelingen rond en wetenswaardigheden over het coronavirus dagelijks bij te houden.

Niet zo lang geleden was *The Pelican Brief* weer eens op de televisie. Een schitterende, spannende film uit 1993 over pogingen diegene te vermoorden, die zou kunnen onthullen dat de Amerikaanse President op de hoogte was van een schandaal over de belangrijkste financier van diens partij. Door de autoriteiten wordt gedurende de hele film ontkend dat er een schandaal was en dat de

President daar iets vanaf zou weten. Anders zou die President herkiesbaarheid immers wel kunnen vergeten.

De houding van de Nederlandse overheid sinds bekend werd dat er een nieuw virus is, lijkt wel een beetje op de houding van de overheid in The Pelican Brief. Natuurlijk gaf de Nederlandse overheid niet opdracht om degene, die bekend maakte dat er een nieuw virus was, te vermoorden. Maar de Nederlandse overheid heeft wel lange tijd volgehouden dat er geen echt probleem was.

Toen het OMT het bewind overnam

‘Het begon in december 2019 met de eerste gevallen van het nieuwe virus in China. De eerste klokkenluiders moesten daar naar het politiebureau. Kennis van het virus was ongewenste kennis.

In Nederland werd het aanvankelijk als een verre curiositeit beschouwd, een bijproduct van een Chinese gewoonte om wilde dieren dood of levend te verhandelen en op te eten. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu – het RIVM – is dan nog vooral bekend vanwege stikstofonderzoek, waarvan de uitkomsten door boeren worden bestreden. Maar eind januari is het RIVM dan toch zover dat er vanwege het Chinese coronavirus een Outbreak Management Team in het leven wordt geroepen. Dat komt op 25 januari voor het eerst samen. Dat ontgaat Nederland dan nog. Het zou nog zes weken duren, voordat het RIVM en het OMT het bewind in Nederland overnamen, hand in hand met de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCB) en anderen.’ ¹

Het coronavirus was echter al bijna een jaar eerder in Europa. Onderzoekers van de Universidad de Barcelona kwamen erachter dat het coronavirus al in maart 2019 aanwezig was in het rioolwater van Barcelona. Een jaar voordat de corona-crisis in Spanje begon. Uit uitgebreid onderzoek is gebleken dat het SARS-CoV-2 gevonden 9 maanden voordat de eerste corona-uitbraak in Spanje werd ontdekt op de Canarische Eilanden.

Monsters van rioolwater worden wekelijks onderzocht. Maar ook ingevroren monsters uit andere maanden en jaren. En toen stuitten de onderzoekers op het virus in een ingevroren monster van maart 2019. Dat is dus veel eerder dan de pandemie die volgens de officiële informatie eind 2019 in China zou zijn begonnen.

² Het staat dus helemaal niet vast dat China het geboorteland was van het coronavirus.

Corona sluimerde al

Epidemioloog Tom Jefferson van de universiteit van Oxford gelooft dat het coronavirus over de hele wereld in sluimertoestand verspreid kan zijn geweest, wachtend op de ideale omstandigheden om uit te breken. Daar zijn volgens hem steeds meer aanwijzingen voor. Hij ziet een parallel met iets wat ten tijde van de Spaanse Griep gebeurde. In 1918 stierf ongeveer een derde van de bewoners van de westelijke Samoa-eilanden aan de ziekte, zonder dat ze enig contact hadden gehad met de buitenwereld. „De verklaring zou kunnen zijn dat deze virussen niet zomaar ontstaan of verdwijnen, maar dat ze altijd onder ons zijn en dat er iets is wat ze activeert. Misschien de mate waarin mensen dicht bij elkaar leven of omgevingsfactoren. Dat is dan wat we moeten onderzoeken. De ecologie van het virus. Wat het triggert en hoe het muteert.’³

‘Altijd de experts volgen’

Het menselijk tekort manifesteert zich eerst in de vorm van gebrek aan kennis. Zolang een overheid onvoldoende kennis heeft over de aard en de mogelijke gevaarlijkheid van een nieuw virus, kunnen geen passende maatregelen worden genomen. Een overheid heeft dan de keus tussen het nemen van achteraf onvoldoende blijkende maatregelen of van achteraf overdreven blijkende maatregelen.

Een overheid kan ook voorlopig niets doen, in afwachting van meer informatie over het nieuwe virus.

De Nederlandse overheid deed dat in het begin.

Op 11 maart 2020 zijn de maatregelen van andere landen om het coronavirus in te dammen nog dikwijls veel drastischer dan de Nederlandse aanpak. In Nederland blijft het vooralsnog bij adviezen van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) om geen handen te schudden, regelmatig handen te wassen en bij verkoudheidsklachten thuis te blijven. ‘Het is bij crisis altijd verstandig om de experts te volgen, in dit geval is dat het RIVM’, zegt Marco Zannoni, directeur van het Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement (COT). ‘Maatregelen moeten worden gestuurd door expertise en niet door sentiment.’⁴

Maar welke experts?

Experts volgen? Hoezo? Welke? Regelmatig blijken die het nu juist niet met elkaar eens te zijn.

Sommigen stellen een totale lockdown voor. Café's dicht, restaurants dicht, scholen dicht, musea en theaters gesloten, geen evenementen. De topviroloog in Zweden wil alles open houden. Nederland zal uiteindelijk kiezen voor wat men intelligente lockdown noemde. Nou, intelligent was die niet. Bepaalde maatregelen waren ronduit belachelijk. Twee ouders en twee volwassen kinderen die in een park stonden, keurig op anderhalve meter van elkaar, werden beboet omdat ze daar zouden samenscholen.

Het totale bezoekverbod aan verpleeghuizen was een veel te harde maatregel, die nodeloos verdriet toebracht aan bewoners en hun familieleden. Er kwamen boa's, buitengewoon opsporingsambtenaren, die hielpen met toezicht houden op de lokale orde en veiligheid. Maar die hadden niet vergelijkbare bevoegdheden als politieagenten, mochten geen wapens dragen, konden dus bij opstootjes zomaar in elkaar geslagen worden en moesten dan zelf geholpen worden.

Op 12 maart 2020 erkent premier Rutte openlijk zijn probleem aan het volk: 'Met 50 procent van de kennis moeten we 100 procent van de besluiten nemen.'⁵ Dan duurt het nog twee weken voordat de werkelijkheid na de coronacrisis de "anderhalve meter-economie" wordt genoemd. En op 9 april 2020 was de "anderhalvemetersamenleving" het woord van de week.⁶

Eerst handen schudden en dan weer niet

Het RIVM kiest op 12 maart 2020 voor 'proportionele maatregelen': 'De WHO en het Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding stellen tot nu toe dat er maar een heel kleine kans is dat je het virus kunt overdragen in de periode voor je de ziekteverschijnselen krijgt. Wij volgen die lijn.'

Maar er is al volop kritiek. 'Eerst zeggen dat handen schudden prima is en dan maandag ineens vertellen dat we het niet meer moeten doen, dat is verwarrend. Het ondermijnt het gezag van de overheid.'

Wereldgezondheidsorganisatie WHO roept landen op om de bevolking beter voor te

lichten. Maar Nederland heeft nog geen goede, brede campagne opgestart. Het gedrag van mensen bepaalt hoe snel het virus zich verspreidt. Adviesteksten op de website van ministerie en RIVM zijn belangrijk. Maar dat is geen actieve publieksvoorlichting! Waar zijn de concrete adviezen voor specifieke groepen: voor het reizen per trein, voor kappers, winkeliers, voor de kinderopvang, het uitgaansleven? Hoe bereik je mensen met een verstandelijke beperking? Ik mis een SIRE-achtige campagne waarmee je actief een groot publiek bereikt. Je had dit allemaal voor kunnen bereiden, want je wist in januari dat het eraan kwam.' ⁷

De keuze van het RIVM voor 'proportionele maatregelen' was een typisch voorbeeld van het effect van het menselijk tekort bij het maken van keuzes in gevallen van gebrek aan kennis. Dat er maar een heel kleine kans zou zijn dat je het virus kunt overdragen voordat je ziekteverschijnselen krijgt, is al lang naar het rijk der fabelen verwezen. Dat is in 2020 nog eens bevestigd in het vreemde verhaal van de 25-jarige vrouw, die helemaal alleen in de lift stond, zelf geen symptomen had, negatief testte op het coronavirus, maar toch 71 andere mensen met het virus besmette. ⁸

De Neandertaler-gevoeligheid

Zulke verhalen blijven je bij na het dagelijks doorploegen van berichtjes en wetenswaardigheden over het coronavirus. Opvallende wetenswaardigheden over wetenschappelijke ontdekkingen zijn er ook. Je zult maar een vrouwelijke voorouder hebben, die 'het' ooit deed met een Neanderthaler. Het is zo'n 100.000 tot 60.000 jaar geleden dat mensen seks hadden met Neanderthalers. Daardoor hebben moderne mensen nog altijd een beetje DNA van deze soort in hun lijf. Er zijn aanwijzingen dat dit plukje erfelijk materiaal extra gevoelig is voor corona. Terwijl het normaal juist zo sterk is.

Veel ziektes kan men effectief bestrijden doordat een van onze voormoeders 'het' ooit heeft gedaan met een Neanderthaler. Maar veel Neanderthaler-DNA kan ook weer de hoge ratio van sterfgevallen door corona verklaren. Bij zware gevallen van corona is sprake van een overreactie van het op hol geslagen immuunsysteem. Onderzoekers denken dat het veel te heftige verweer tegen het virus afkomstig is van de Neanderthalers. ⁹

Er zijn ook positieve ontwikkelingen te melden. Nederland stuurde op 10 februari 2020 een vliegtuig vol mondkapjes, handschoenen, overalls en andere medische

hulpmiddelen naar Wuhan in China, ondanks waarschuwingen 2 dagen eerder door de Wereldgezondheidsorganisatie voor wereldwijd tekort aan beschermingsmiddelen. ¹⁰

Maar op 13 juni 2020 komt het bericht binnen dat Nederland, samen met andere EU-landen, zeker 300 miljoen doses potentieel coronavaccin koopt. ¹¹ Het was nog een potentieel vaccin, waarvan nog niet helemaal zeker was dat het werkt. Mijn moeder en haar generatiegenoten noemden zoets “beter mee verleggen dan om verleggen”. Kost een hoop centen, maar dan heb je ook wat als je het niet meer kunt krijgen.

De ‘schijnveiligheid’ van de mondkapjes

Over mondkapjes kwam op 16 juli 2020 naar buiten, dat RIVM-coronarichtlijnen voor medewerkers in de ouderenzorg een magere wetenschappelijke onderbouwing hebben. Het RIVM zei mondkmaskers potentieel “gevaarlijk” te vinden, omdat het veronachtzaming van andere hygiënemaatregelen zou veroorzaken. Verkeerd gebruik, door er bijvoorbeeld aan te “friemelen”, kon het besmettingsrisico juist vergroten. Maar daar blijkt geen concreet wetenschappelijke onderzoek over te bestaan. Volgens het RIVM zou er wel “internationale consensus” over zijn.

Jaap van Dissel van het RIVM wees in april in de Tweede Kamer op het risico van “schijnveiligheid”, maar baseerde zich daarbij op zijn “persoonlijke ervaring” met het langdurig dragen van mondkmaskers en zijn “observaties in de dagelijkse praktijk”. Het RIVM kan desgevraagd ook geen onderzoek noemen waaruit blijkt dat het veilig is om zonder mondkmasker korte tijd dicht bij een hoestende coronapatiënt te komen. Voor het argument dat bij anderhalve meter afstand geen mondkmasker nodig is, verwijst het instituut naar “algemene principes uit de infectieziektebestrijding”.

Nederlandse uitzonderingen

De recente coronarichtlijnen wijken af van eerdere Nederlandse richtlijnen over infectiepreventie in de verpleeg- en thuiszorg. Christina Vandenbroucke-Grauls, die de Werkgroep Infectiepreventie (WIP) jarenlang leidde en deze richtlijnen opstelde, zegt dat zij het advies om bij “enkele minuten” geen mondkmasker te dragen in de nabijheid van een coronapatiënt, niet herkent. Ook landen als België en Duitsland

hanteren de uitzonderingen die Nederland maakte niet. Zorgkoepels vroegen regelmatig naar wetenschappelijke onderbouwing, maar kregen geen bevredigend antwoord. Zij vermoeden dat de richtlijnen zo zijn opgesteld omdat er schaarste was aan beschermingsmiddelen. Eerdere uitlatingen van het kabinet leken daar ook op te wijzen.

Zo zei minister Hugo de Jonge in maart nog dat er “gegeven de krapte” door het RIVM een “vrij stringente richtlijn” was gemaakt. Het kabinet wees er ook meermaals op dat het vanwege de schaarste vooral niet de bedoeling was om mondkapjes te gebruiken in situaties waarin ze volgens het RIVM niet nodig waren. Uit interne stukken blijkt ook dat schaarste bepalend was bij de verdeling van mondkapjes in de zorg.

De woorden “schaarste” en “tekort” stonden vermeld in de eerste versies van de richtlijnen. In april werden deze termen geschrapt. Het ministerie ontkent dat de richtlijnen op schaarste gebaseerd zijn geweest. Ze zouden over veiligheid gaan en steunen op wetenschappelijke kennis. Het RIVM zegt dat ‘de uitgangspunten zijn opgesteld om op een verantwoorde wijze noodzakelijke zorg te verlenen, doch wel rekening houdend met de beperkte beschikbaarheid van beschermingsmiddelen’.

12

Rutte loopt in Brussel wel met mondkapjes

Mondkapjes zijn nu in Nederland verplicht in het openbaar vervoer. In andere landen vaak ook op andere plekken. Je zag premier Rutte in Brussel met mondkapje op lopen tijdens het gesteggel van Europese leiders over schenkingen van honderden miljarden Euro's aan Zuid-Europese landen via de Europese Commissie, maar in feite te betalen door het Europese volk via Europese belastingen.

Wie had het ook al weer over democratie in Europa?

Dat er onvoldoende mondkapjes zouden zijn, is flauwe kul. Er zijn voldoende bronnen die ze te koop aanbieden. Als je een beetje handig bent, kun je ze zelf maken. Indien er ooit schaarste is geweest, valt dat de overheid te verwijten. Dan was dat het menselijk tekort van de overheidsdienaren, die niet tijdig hebben ingegrepen toen dreigende coronavirusbesmettingen lang van tevoren bekend werden.

Maurice de Hond en de 'timmerlieden'

De kritiek bleef. Een van de critici was Maurice de Hond die op 19 juli 2020 schreef over wat hij de Timmerlieden van WHO en RIVM noemde. 'Als je enige gereedschap een hamer is, ziet ieder probleem eruit als een spijker.' ¹³ Hij schreef: 'Volgens vrijwel alle virologen/epidemiologen in de media wordt COVID-19 verspreid door grotere druppels. Als iemand hoest, niest of praat en je bent te dichtbij (binnen 1, 1,5 of 2 meter, afhankelijk in welk land je woont) dan kan een druppel je besmetten. Dat kan ook indirect, wordt gesteld, doordat de druppel op een oppervlakte komt die jij dan aanraakt en die vervolgens in je oog terecht kan komen.'

Volgens hem zijn op basis daarvan "allerlei maatregelen genomen, erop gericht dat mensen zo min mogelijk dichtbij elkaar komen, met als codewoord "social distancing". In Nederland is het die 1,5 meter-samenleving. Als het aantal nieuwe besmettingen duidelijk afneemt dan stellen zij dat het te danken is aan de mensen die deze afstand hebben gehouden. Als er dan toch weer een stijging komt van nieuwe besmettingen, dan komt dat volgens hen doordat mensen die afstand niet meer in acht hebben genomen.

Met wat kleine nuances is dit de lijn geweest van de WHO en haar trouwe volgers, vanaf het begin van dit jaar. En als er door wetenschappers gewezen werd op de mogelijke andere verspreidingsmogelijkheid via de lucht, dan werd dat eerst ontkend en vervolgens onder aanhoudende druk schoorvoetend erkend maar wel meteen gebagatelliseerd.

Nieuwe lockdowns

Nu op allerlei plekken in de wereld uitbraken zijn op plekken waar ze eerst niet waren of waar ze onder controle leken, zien we dat de aanhangers van de WHO-lijn zich gedragen conform die hamer en die spijker. 'Nadat de maatregelen zijn versoepeld, zien we weer een toename van het aantal besmettingen, mensen komen weer veel te dicht bij elkaar. Dus moeten er weer hard maatregelen genomen: nieuwe lockdowns, strakker handhaven van social distancing, etc.' Maar wat die deskundigen van WHO en aanhang daarbij niet door hebben, is dat zij allen hiermee, zoals een andere uitspraak luidt, 'niet een deel van de oplossing zijn, maar een deel van het probleem'.

Maurice de Hond stelt dat de aanpak van de WHO iedere logica tart. 'Als

verspreiding van het virus in overgrote mate gebeurt door besmettingen via druppels, die je kunnen treffen en infecteren als je te dichtbij een besmet persoon bent, hoe kan je dan patronen verklaren, waar landen in dezelfde regio en met hetzelfde klimaat dezelfde trends laten zien?

Omdat de bevolking van -noem eens wat- Nederland, Oostenrijk en Frankrijk zich tegelijkertijd min of meer identiek gedraagt? Natuurlijk kan dat niet. Er wordt een gigantische basisfout gemaakt: noch influenza, noch COVID-19 verspreiden zich primair via die grotere druppels. In beide gevallen verspreidt het virus zich primair via de lucht. Als je dat laatste als verklaring neemt, dan kan je ineens wel begrijpen waarom in landen in dezelfde regio en hetzelfde klimaat patronen sterk op elkaar lijken.

Weersomstandigheden hebben weinig invloed op het gedrag van grotere druppels die een niet-besmet persoon binnen een straal van 1 meter, in neus, mond of oog kunnen treffen, zodat die daardoor geïnfecteerd wordt. Weersomstandigheden hebben wel een grote invloed op het gedrag van de kleinste druppels. Namelijk of ze al dan niet lang blijven zweven.

Aerosols spelen dus wel een rol, 'maar een kleine'

Ja, onze timmerlieden zijn inmiddels wel bereid toe te geven dat aerosols een rol kunnen spelen, maar dan wel een (hele) kleine rol, zeggen ze dan. Dat er -gelukkig- inmiddels ook virologen en epidemiologen zijn die aangeven dat die rol groter is/kan zijn dan van grote druppels, wordt door de mainstream, inclusief veel media in Nederland, nog steeds genegeerd.

Er kan een discussie gevoerd worden of het belang van aerosols 60%, 70%, 80%, 90% of 100% is. Zelf denk ik te kunnen aantonen dat het ergens tussen de 90% en 100% is. Maar welke van deze waarden het ook is, het is voor mij meer dan duidelijk, dat doordat de WHO/RIVM/OMT sinds het begin de lijn hebben gekozen dat 'COVID-19 zich (vrijwel) alleen verspreidt via direct contact' en dat op basis van voortschrijdend inzicht niet fundamenteel hebben aangepast, zij verantwoordelijk zijn voor de stijgingen van het aantal slachtoffers wereldwijd. Maar ook dat politici klakkeloos maatregelen hebben ingevoerd als social distancing, die grote schade tot gevolg hebben voor economie, maatschappij (en volksgezondheid).'

(Oudere) kinderen besmetten wél

Daar is geen woord Frans bij. Die timmerlieden hebben ook op ander terrein de plank misgeslagen.

Zoals bij de mogelijkheid van besmetting van volwassenen door oudere kinderen. Als bewijs van afnemend menselijk tekort, voortkomend uit concrete ervaringen van deskundigen, volgend citaat uit een bericht van 20 juli 2020: 'Er is al veel te doen geweest over de besmettelijkheid van kinderen. Dragen ze het virus nu wel of niet in dezelfde mate over als volwassenen? Volgens een nieuwe Zuid-Koreaanse studie hangt dat vooral af van de leeftijd. Oudere kinderen van 10 tot 19 jaar oud kunnen het virus net zo goed verspreiden als volwassenen. Voor jongere kinderen geldt dat minder.

Gezinnen met oudere kinderen hadden de hoogste besmettingsgraad binnen het huishouden: 18,6% van de gezinsleden raakte besmet na een eerste corona-infectie. Dit percentage lag in gezinnen met kinderen tot 9 jaar oud maar op 5,3%. Dat is minder dan de helft van het gemiddelde bij volwassenen van 11,8%. 'Ik ben bang dat het idee is ontstaan dat kinderen niet besmet kunnen raken en het virus niet kunnen verspreiden,' zegt Michael Osterholm van de University of Minnesota. 'Er is wel degelijk transmissie tussen kinderen en volwassenen. We moeten dat accepteren en meenemen in beleidsplannen.' ¹⁴

Het juichverbod

Het menselijk tekort manifesteert zich niet slechts bij hen die maatregelen nemen, maar ook bij hen die verondersteld worden zich aan die maatregelen te houden. Natuurlijk hoeft niemand zich te houden aan idiote maatregelen. Voorbeeld van zo'n idiote maatregel is het voorgestelde juichverbod tijdens voetbalwedstrijden. Niemand kan serieus menen mensen te kunnen verbieden te juichen bij voetbalwedstrijden. Niemand kan verwachten dat voetbalfans zich aan zo'n verbod zullen houden.

Maar goed, wanneer een maatregel zin lijkt te hebben, redelijk overkomt, mag je, zeker in het begin, van burgers verwachten dat ze zich eraan houden. Het menselijk tekort kan bij die burgers optreden zodra de maatregel niet meer zo redelijk lijkt, of als mensen er langzamerhand genoeg van krijgen.

Maar ook bij overheden kan dan een menselijk tekort optreden.

Op 13 juli 2020 waarschuwde de baas van de Wereldgezondheidsorganisatie voor deze ontwikkeling:

De coronapandemie wordt 'erger en erger en erger' als landen de basisregels niet navolgen, zo waarschuwt Tedros Adhanom Ghebreyesus, directeur-generaal van de WHO. Hij wees op de

"gevaarlijke stijging" van het aantal vastgestelde besmettingen op verschillende plekken in de wereld. Te veel landen gaan de verkeerde kant op en ziekenhuizen raken steeds voller, constateerde hij.

Volgens de WHO-baas kunnen we in de nabije toekomst niet terug naar het 'oude normaal'. 'Het virus blijft volksvijand nummer één.' Veel overheden en burgers handelen hier echter niet naar, waarschuwde Tedros. Uiteenlopende boodschappen van leiders ondermijnen volgens hem het vertrouwen van burgers in pogingen om het virus onder controle te krijgen.

Wereldwijd zijn voor zover bekend ruim 13 miljoen mensen besmet met het coronavirus. In vijf dagen kwamen er 1 miljoen geregistreerde besmettingen bij. Het wereldwijde dodental staat op meer dan een half miljoen. 'De helft van de zondag aan de WHO gerapporteerde nieuwe besmettingen kwamen van twee landen', zei Tedros. Hij maakte niet bekend om welke landen het gaat. Op de website van de WHO is te zien dat VS en Brazilië zondag de meeste bevestigde gevallen meldde.

15

Ontkennende leiders

Ongeacht of landen al dan niet de basisregels volgen, kan bij leiders van landen ook een menselijk tekort worden geconstateerd. President Jair Bolsonaro van Brazilië bleef lange tijd ontkennen dat er in zijn land problemen waren met corona. Nu is hij zelf besmet geraakt. Sommige leiders achten de economie van een land belangrijker dan de dagelijks toenemende geheime nachtelijke begrafenissen van coronaslachtoffers in zich constant uitdijende provisorische gronden.

En het op zichzelf begrijpelijke ongenoegen over het uitblijven van een afschaffing van maatregelen, waarvan een deel van de bevolking het nut niet meer ziet, kan leiden tot een alarmerend optreden van alsmaar groeiende besmettingen als gevolg

van bijvoorbeeld het houden van feestjes zonder de voorgeschreven anderhalvemeter afstand te bewaren. Des te begrijpelijker nu een demonstratie van mogelijk zelfs tienduizend, dicht op elkaar gepropte mensen op de Dam in Amsterdam niet tot aanmerkelijke besmettingen blijkt te hebben geleid.

Op 22 juli 2020 [meldt professor Detlef Lohse](#) van de Universiteit Twente, dat het in ieder geval duidelijk is dat aerosolen veel langzamer in de lucht verdampen dan tot nu toe werd aangenomen. Inmiddels is het RIVM ook schoorvoetend gaan erkennen dat de verspreiding van covid-19 via aerosolen niet langer genegeerd kan worden.

Had Maurice de Hond toch gelijk.

Diezelfde avond nog riep Minister van Justitie en Veiligheid Ferdinand Grapperhaus de Nederlandse bevolking, vooral de jongeren, dringend op TV op zich toch vooral aan de anderhalvemetermaatregel te houden. Waar dat lokaal niet zou werken, zou lokaal kunnen worden opgetreden.

Want zodra de vraag naar IC-bedden weer de pan uitrijst, zijn we weer terug bij af.

Tenzij er dan eindelijk een goed werkend vaccin is.

Noten

¹ : Stille Lente: kroniek van Nederland Coronaland, door Syp Wynia, 4 juli 2020
<https://www.wyniasweek.nl/stille-lente-kroniek-van-nederland-coronaland/>

² : Coronavirus al in maart 2019 in rioolwater van Barcelona.
<https://www.spanjevandaag.com/27/06/2020/coronavirus-al-in-maart-2019-in-rioolwater-barcelona/>

³ : Het Lijkt erop dat coronavirus al jaren sluimert en niet in China ontstond, 6 juli 2020
<https://www.ad.nl/buitenland/britse-epidemioloog-lijkt-erop-dat-coronavirus-al-jaren-sluimert-en-niet-in-china-ontstond~a193ec6c/>

⁴ : Onze corona-aanpak in Nederland is goed, communicatie kan beter, 11 maart 2020
<https://nos.nl/artikel/2326736-crisis-experts-onze-corona-aanpak-is-goed-communicatie-kan-beter.html>

⁵ : De nieuwe landelijke maatregelen tegen het coronavirus op een rij
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5054036/persconferentie-rutte-rivm-coronavirus-maatregelen>

⁶ : Anderhalvemetersamenleving
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Anderhalvemetersamenleving>

⁷ : Als we niet strenger ingrijpen, dreigen in Nederland Italiaanse toestanden
<https://www.ad.nl/binnenland/experts-als-we-niet-strenger-ingrijpen-dreigen-italiaanse-toestanden~acab9a42/>
<https://www.ad.nl/binnenland/experts-als-we-niet-strenger-ingrijpen-dreigen-italiaanse-toestanden~acab9a42/>

⁸ : Vrouw staat alleen in lift, maar besmet toch 71 anderen met coronavirus, Telegraaf, 16 juli 2020
<https://www.telegraaf.nl/nieuws/468952604/vrouw-25-staat-alleen-in-lift-maar-besmet-toch-71-andere-met-coronavirus>

⁹ : De Neanderthaler in ons is extra gevoelig voor corona, 17 juli 2020
<https://www.msn.com/nl-nl/nieuws/wetenschap/de-neanderthaler-in-ons-is-extra-gevoelig-voor-corona/ar-BB16OgFe?ocid=msedgdhp>

¹⁰ : De Volkskrant, 10 februari 2020

¹¹ : Nederland koopt met andere EU-landen zeker 300 miljoen doses potentieel coronavaccin
<https://nos.nl/artikel/2337148-nederland-koopt-met-andere-eu-landen-zeker-300-miljoen-doses-potentieel-coronavaccin.html>

¹² : RIVM-richtlijnen ouderenzorg hadden magere wetenschappelijke basis, 16 juli 2020
<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2340867-rivm-richtlijnen-ouderenzorg-hadden-magere-wetenschappelijke-basis.html>

¹³ : Maurice de Hond: De timmerlieden van WHO en RIVM, 19 juli 2020
<https://www.maurice.nl/2020/07/19/de-timmerlieden-van-who-en-rivm/>

¹⁴ : Oudere kinderen verspreiden het coronavirus net zo erg als volwassenen, 20 juli 2020
<https://www.welingelichtekringen.nl/wetenschap/1949978/nieuw-onderzoek-oudere-kinderen-verspreiden-het-coronavirus-net-zo-erg-als-volwassenen>

[kinderen-verspreiden-coronavirus-net-zo-erg-als-volwassenen.html](#)

¹⁵: WHO-baas waarschuwt: 'In te veel landen gaat het de verkeerde kant op', 13 juli 2020

<https://nos.nl/artikel/2340585-who-baas-waarschuwt-in-te-veel-landen-gaat-het-de-verkeerde-kant-op.html>